

3. Овсяннікова Я. О. Деякі аспекти щодо збереження ментального здоров'я особистості в умовах війни. Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14-15 вересня 2023 р.). Одеса : Міжнародний гуманітарний університет. С. 226-228.

4. Про затвердження Примірного положення про Команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>

5. Програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей із затримкою психічного розвитку URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditey-u-spetsialnikh-zakladakh-osviti/osvita-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potreb>

6. Чеботарьова О., Гладченко І. Багатоаспектність корекційно-розвивальної роботи в освітніх закладах для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Особлива дитина: навчання і виховання», № 1, 2017. С. 21-30

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КЛІНІЧНІЙ ПСИХОДІАГНОСТИЦІ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

***Аліна ШАШЕНКОВА,**
доктор філософії з психології,
ст. викладач кафедри наук про здоров'я*

Вступ. Штучний інтелект (ШІ) поступово стає невід'ємною частиною медицини та психології, зокрема в галузі психодіагностики. Він допомагає швидко аналізувати великі обсяги даних, виявляти закономірності та прогнозувати розвиток психічних розладів. Це відкриває нові можливості для діагностики та лікування, роблячи психологічну допомогу більш доступною. Однак використання ШІ також породжує багато дискусивних положень, а саме: міра етичності перекладання відповідальності на нейронні алгоритми в сфері психічного здоров'я; ступінь розуміння машиною людини в тій мірі як це робить кваліфікований психолог; конфіденційність і безпека даних клієнтів; відповідальність за можливі хибні діагнози тощо.

Важливо пам'ятати, що психодіагностика – це не лише аналіз цифр, а й глибока людська взаємодія, де емпатія та інтуїція відіграють ключову роль. Виходячи з вищевикресленого, важливим є збереження балансу між технологічним прогресом і людяністю, дослідження та мінімізація ризиків використання штучного інтелекту в клінічній психодіагностиці.

Мета дослідження – розгляд етичних аспектів застосування алгоритмів штучного інтелекту в процесі клінічної психодіагностики.

Виклад матеріалу. Штучний інтелект активно інтегрується в клінічну психодіагностику, пропонуючи нові підходи до оцінки та лікування психічних розладів. Це дозволяє автоматизувати процеси аналізу психологічного стану пацієнтів, підвищуючи точність та ефективність клінічного обстеження.

На основі аналізу наукових джерел [1; 2; 3], можемо виокремити позитивні аспекти використання штучного інтелекту в клінічній психодіагностиці:

1. Автоматизація рутинних процесів та завдань з метою збереженню часу, людських та фінансових ресурсів;
2. Розширення функціональних можливостей аналізу даних складних психологічних явищ;
3. Систематизований об'єктивний збір даних, що зменшує можливість помилок, дозволяє на основі інтерпретації отриманих даних моделювати й імітувати психологічні феномени;
4. Масштабування вибірки психологічних досліджень, спрощення використання тестового інструментарію, підбір питань в режимі реального часу на основі відповідей людини, забезпечуючи адаптивність тестування;
5. Аналіз великого масиву даних в режимі реального часу для встановлення закономірностей і тенденцій, аналіз зображень, обробка генетичної інформації та даних про здоров'я;
6. Комбінована діагностична оцінка когнітивних профілів, виокремлюючи клінічні, нейротипові групи та когорти із соціальними порушеннями на основі показників самооцінки депресії і тривоги, діагностики особливостей пам'яті, уваги та сприймання, полегшення диференційної діагностики, коли клінічні прояви характеризуються спільними фенотипами;
7. Прогностичні можливості, створення персоналізованих рекомендацій, розвиток індивідуальної терапії, її адаптація під запити кожного клієнта;
8. Моніторинг стану людини через мобільні додатки, трекери активності, передбачаючи можливі загострення симптомів або кризові

ситуації, що дозволяє вжити своєчасні заходи та надати відповідну психологічну допомогу.

Вагомими для проблематики нашого дослідження є емпірично підтверджений приклад успішного впровадження технологій штучного інтелекту в клінічну практику. Так, доведене ефективне виявлення алгоритмами нейромережі хронічного стресу та посттравматичного стресового розладу з точністю близько 90%. Дослідники також пропонують нову підкатегорію методів штучного інтелекту під назвою Swarm Intelligence (SI) для виявлення окреслених розладів. SI не лише містить методи комплексного навчання для виявлення стресу, але й забезпечує конфіденційність та адаптивне тестування з урахуванням особливостей кожної людини [4].

Окремо розглянемо важливі напрацювання вченого О. Осадчого [3], який виділив слабкі сторони штучного інтелекту в клінічній психодіагностиці, можливості та загрози його інтеграції. Розглянемо пропоновані положення.

Слабкі сторони: недостатня достовірність алгоритмів, можливі системні помилки; брак емоційного інтелекту та креативності перешкоджає якісному психологічному дослідженню; відсутність комунікації з реальним психологом може негативно вплинути на ефективність терапії; проблеми технічного характеру можуть перешкоджати отриманню послуг; спеціалізовані дослідження вимагає фізичної присутності; відсутність врахування нюансів особистої історії клієнта та контексту ситуації; існує загроза створення упереджених інтелектуальних систем, що зумовлять поширення шаблонів, дискримінації.

Можливості: удосконалення технологій нейронної мережі в психологічних дослідженнях; отримані дані можуть покращити програми діагностики, лікування й моніторингу психічних розладів; використання штучного інтелекту під час терапії для моніторингу психологічного стану клієнта у реальному часі; створення етичних кодексів та принципів використання штучного інтелекту у психологічних дослідженнях; персоналізована терапія спрятиме розбору унікальних кейсів й створенню різних способів вирішення проблеми; надання доступу психологічної допомоги різним демографічним групам.

Загрози: відмова психологів від використання технології штучного інтелекту, оскільки широке його впровадження може призвести до зменшення потреби у реальному спеціалісті; створення різних платформ цифрової психології призведе до конкуренції й зниженню якості алгоритмів

штучного інтелекту; штучний інтелект може спричинити поширення дезінформації; загроза кібератак щодо особистих даних клієнтів.

Отже, попри значні переваги інтеграції штучного інтелекту в клінічну психодіагностику, існують і ризики. Особливої дослідницької уваги потребують етичні аспекти використання алгоритмів нейромережі в клінічному обстеженні, які вважаємо необхідним перелічити:

1. Ризики упередженості та дискримінації. Штучний інтелект навчається на великих масивах даних, які можуть містити певні стереотипи або історичні упередження. Це може призвести до дискримінації окремих груп за віком, статтю, расою, соціальним статусом або іншими характеристиками;

2. Конфіденційність та захист персональних даних. Психодіагностична інформація є особливо чутливою, і витік або несанкціонований доступ до таких даних може мати серйозні наслідки для пацієнтів. Важливо розробити ефективні механізми шифрування, анонімізації та обмеженого доступу до даних, щоб уникнути можливих порушень конфіденційності;

3. Відповідальність за можливі діагностичні помилки. Автоматизовані системи можуть допускати помилки, що може призвести до неправильного діагностування психічного розладу або його відсутності. Постає питання: хто нестиме відповідальність у разі таких помилок – розробники програмного забезпечення, клінічний психолог, що використовує алгоритм, чи самі пацієнти. Це потребує чіткого правового врегулювання;

4. Валідність та стандартизація психодіагностичних інструментів. Необхідно стандартизувати методи психодіагностики, засновані на штучному інтелекті. Потрібні масштабні дослідження, які доведуть ефективність і надійність таких інструментів у різних клінічних контекстах;

5. Питання самостійного проходження тестів пацієнтами без контролю психолога. Деякі платформи штучного інтелекту дозволяють проходити психодіагностичні тести без присутності фахівця. Це може призвести до неправильного трактування результатів;

6. Трансформація ролі психолога. Автоматизація психодіагностичних процесів може змінити функції психолога: замість традиційної діагностики він може більше виконувати роль інтерпретатора результатів і координатора терапії. Виникає питання, чи знизиться попит на людських спеціалістів, якщо технології нейронних мереж стануть достатньо розвиненими;

7. Недостатність законодавчого регулювання. На сьогодні немає універсальних стандартів і законодавчих норм щодо використання штучного інтелекту в психодіагностиці. Це створює правову невизначеність щодо відповідальності, прав пацієнтів та обов'язків клініцистів.

Висновок. Отже, нами проведений теоретичний аналіз ролі алгоритмів штучного інтелекту в клінічній психодіагностиці. Розглянуті чисельні позитивні аспекти такої синергії, перелічені негативні аспекти, перспективні можливості і ймовірні загрози. Головна увага акцентована на етичних аспектах впровадження штучного інтелекту в клінічне обстеження, названі дискурсивні, на наш погляд, положення, які вимагають більш детального опрацювання. Таким чином, технології штучного інтелекту є потужним інструментом клінічного психолога, здатного значно полегшити рутинну роботу й задачі, але успішна інтеграція можлива лише за умови врахування етичних аспектів.

Література:

1. Бойченко О. М., Бублій Т. Д. Перспективи використання штучного інтелекту в медичній сфері. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2024. №3 (87). С. 137-139.
2. Мельник М., Малиношевська А., Андросович К. Генеративний штучний інтелект у психології: наслідки та рекомендації для науки і практики. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. №5 (103). С. 188-206.
3. Осадчий О. Використання штучного інтелекту в діагностиці психологічного стану. Інформаційні технології та суспільство. 2023. №1 (7). С. 59-65.
4. Mentis A. A., Lee D., Roussos P. Applications of artificial intelligence-machine learning for detection of stress: a critical overview. Molecular Psychiatry. 2023. №29. P. 1882-1894.

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДІТЕЙ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ АКТИВНІСТЮ

Гретта ШЕПЕЛЛА,

*аспірантка за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я»,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Валерія БРИЧ,

*доктор медичних наук, професор кафедри наук про здоров'я,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Актуальність. Глобальна проблема зниженої фізичної активності (ФА) серед дітей вимагає дослідження факторів її формування, одним з яких є мотиваційний вплив сім'ї. Карантинні обмеження при пандемії Covid-19 та початок повномасштабного вторгнення ворога на територію України